

İTHAKİ DÜNYA KLASİKLERİ

JOHN GIBSON LOCKHART
**NAPOLYON BONAPART'IN
HAYATI**

Çeviren
Uğur Gülsün

ithaki

GİRİŞ

“Geleceğin ulusları onun hikâyesine muhteşem ve olağanüstü bir romans gibi bakacaklardır. Gençlik çağında gösterdiği ateşli enerji ve karşı konulmaz tutkusunun görkemli seyri, onun karakterine ilahi bir görünüm ve gizemli bir ihtişam katmıştır ve çağımızın tüm küçük çalkantıları ve küçük adamları unutulmuş karanlığına gömülüp gittiklerinde, tarih hâlâ Napolyon’un haşmetli ismiyle kudretli çağını yazmaya devam edecektir.”

Bu coşkulu sözler de Lockhart’a aittir fakat bu tarihinin içinden değil, *Blackwood’s Magazine*’de yayımladığı “İngiltere’nin Dönem Eleştirileri Üzerine Notlar”dan alınmıştır. Kitabıyla birlikte ele alındıklarında, “Büyük Napolyon” üzerine İngilizce ya da İngiliz bakış açısıyla yazan tarihçiler, biyografi yazarları ve eleştirmenlerin uzun listesindeki yerini belirlemeye hizmet edebilirler. Lockhart ne Hazlitt gibi ona tapınanlardan ne de onu kötüleyenlerden ve ona hakaret edenlerdendir.

Lockhart’ın, kendisinden önce Sör Walter Scott’un Na-

polyon hakkında yazdığı biyografiye “asil tarafsızlık” övgüsünde bulunduğu hemen akıllara gelir. Lockhart’ın görece mütevazı eseri, bir biyografi, bir tarihi metin ve tarihi üslup örneği olarak Scott’inkinden daha iyi bir eserdir. Yine de “gerçek Napolyon” henüz resmedilmiş değildir.

Lort Rosebery, *Napoleon: the Last Phase* [Napolyon: Son Evre] adlı kitabında, Napolyon için yeterli düzeyde bir betimleme yapıp yapılamayacağını sorar. Scott’un 1827’de yazdığı dokuz ciltlik eser ve Lockhart’ın 1829’da yayımladığı kitaptan bu yana gün ışığına çıkan tüm yeni materyallerden faydalanacak bir biyografi henüz yazılmamıştır. Ancak Lockhart’ın kitabı, doğuştan biyografi yazarı olan gerçek bir edebiyatçının eseridir ve Napolyon’un dünya çapındaki yükselişine bizzat tanıklık eden birinin kitabı olması nedeniyle hâlâ değerini korumaktadır. Kuşkusuz, bazı çağdaş yanılsamaların etkisi altında kalmıştır ama Scott’ın eserinden daha nettir; sanatsal betimlemelerden ziyade dolaysız ve açık bir anlatımı vardır.

Lort Rosebery’nin dediği gibi, “zayıf ve aç bir savaştının” kısa bir süre içinde nasıl “bir hükümdara ve sonra da hükümdarların hükümdarına” dönüştüğünü anlatmak adına eserin kısalığı bir kazançtır.

Kitapların kitaplar üzerinde, yazarların da yazarlar üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulursa Lockhart’ın, Scott’ın *Napolyon*’u ilk çıktığında, daha doğrusu eserin ilk altı cildini henüz “çıkmadan” 1827’de ilk kez okuduğunda büyük bir heyecan duyduğunu belirtmek gerekir. Scott’ın bu romanla, diğer iki romanı kadar büyük bir etki yaratacağını düşünmüştü. Bunun hatalı bir öngörü olduğu sonradan anlaşıldı ancak Scott’a yaklaşık on sekiz bin pound gibi muazzam bir fiyat ödendi. Daha sonra Lockhart’ı *Quarterly* editörü olarak seçen John Murray, bir “Aile Kütüphanesi”

açmayı düşündüğünde ve editörüne bu diğer Napolyon kitabını önerdiğinde, birçok yönden çok çekici bir çalışma gibi görünmüş olmalıdır. Ancak kısmen Lockhart'ın Scott'la olan ilişkileri, kısmen de herhangi bir edebi karşılaştırmadan kaçınma ihtiyacı nedeniyle bu küçük, kalın ciltler anonim olarak yayımlandı. Bu, daha önce de belirtildiği gibi, Scott'ın kitabından iki yıl sonra, 1829'da oldu.

Bugün, Scott'ın kitabıyla başlayan ve yeni edebi yaklaşım farklılıklarıyla uzadıkça uzayan Napolyon macerası sona ulaşmaktan her zamanki gibi oldukça uzaktır.

Lockhart'ın sunumuna en iyi katkıyı yapabilecek olan, ilk elden o canlı ve bazen de kuşkulu bakışlar, esas olarak Fransız tarafından gelebilir. Rusya'dan geri çekilişini Rapp'ın ve diğer hatırat sahiplerinin anlattıklarıyla karşılaştırmalı ve Rapp'ın Jomini'nin *Vie Militaire*'ine gitmesini hatırlatmalı ve hatta tek bir kişisel hatıra için Dumas gibi ateşli bir kahraman hayranının hızlı ve askeri biyografisine başvurulmalıdır.

“Bu satırları yazan kişi, Napolyon'u hayatında sadece iki kez görmüştür,” der Dumas. “Birincisi, Ligny'ye giderken; ikincisi, Waterloo'dan dönerken. İlk seferinde bir lambanın ışığında; ilk seferi kalabalığın alkışları arasında, ikincisi ise halkın suskunluğu arasında. Napolyon her iki seferde de aynı arabada, aynı koltukta oturuyor, aynı giysileri giyiyordu; her iki seferde de aynı kaybolmuş ve belirsiz bakış; her seferinde aynı sakin ve soğukkanlı baş; sadece dönerken, alını giderken olduğundan biraz daha fazla göğsüne doğru eğilmişti. Aca-ba bunun nedeni uykusuzluğun verdiği yorgunluk muydu yoksa dünyayı kaybetmenin verdiği keder mi?”

Bu sözler, bu dünya çapındaki muzaffer ve mağlup insan hakkındaki birçok İngilizce kitabın Fransızca sonsözü olmuştur.

Aşağıda John Gibson Lockhart'ın (1794-1854) eserlerinin bir listesi yer alıyor:

Peter'in Yakınlarına Mektupları, Diş Hekimi Peter Morris (takma ad) 1819; *Valerius, Bir Roma Öyküsü*, 1821; *Bay Adam Blair'in Yaşamından Bazı Kesitler*, 1822; *Reginald Dalton, İngiliz Üniversite Yaşamının Öyküsü*, 1823; *Eski İspanyol Baladları* (çev.) 1823; *Matthew Wald, Bir Roman*, 1824; *Robert Burns'ün Hayatı*, 1828; *Napolyon Bonapart'ın Hikâyesi*, 1829; *Nelson, Wellington ve Napolyon'un Portreleriyle Birlikte Son Savaşın Tarihi*, 1832; *Sör Walter Scott'un Hayatına Dair Anılar*, 7 cilt, 1836-38; *Theodore Hook, Bir Portre*, 1852.

Lockhart, *Blackwood* dergisine katkılarda bulunmuş ve 1825'ten 1853'e kadar *Quarterly Review* dergisinin editörlüğünü yapmıştır.

NAPOLYON BONAPART'IN HAYATI

1

Napolyon Bonapart'ın Doğumu ve Ebeveyni, Brienne'deki ve Paris'teki Eğitimi, Bu Dönemdeki Kişiliği, Siyasi Tercihleri, Orduya Topçu Teğmen Olarak Girişi, 1793'te Korsika'daki İlk Askerlik Hizmeti.

Napolyon Bonapart, 15 Ağustos 1769'da Ajaccio'da doğdu. Ailesi ortaçağda İtalya'da seçkin bir aileydi; Guelph'lerin ve Gibelline'lerin sıkıntılı zamanlarında onun da mensubu olduğu aile kolu Korsika'ya taşındı. Her zaman adanın soylularından sayıldılar. Napolyon'un hatırı sayılır bir avukat olan babası Charles, Paoli yönetimindeki Korsikalıların Fransızların egemenliğinden kurtulmak için mücadele ettiği iç savaş sırasında, güzelliği ve güçlü zekâsıyla öne çıkan genç bir kadın olan (Napolyon'un annesi) Letitia Ramolini'yle evlendi. Avukat bu mücadelede halkın tarafını tutmuştu, güzel ve yüce ruhlu eşi, dağ seferlerinin zorlukları ve tehlikelerinde ona eşlik etti. Savaş sona erdiğinde, Paoli'yle sürgüne o da gidecekti ancak akrabaları onu bu adımdan vazgeçirdi, daha sonra galip tarafla uzlaştı ve Korsika'nın Fransız Valisi Kont de Marbœuff tarafından korunup kollandı.

Letitia'nın 15 Ağustos günü sabah ayinine katıldığı ve dönüşte aniden sancılanarak *İlyada*'nın kahramanlarını be-timleyen goblenle kaplı eğreti bir sedirde çağının müstak-bel kahramanını doğurduğu söylenir. Bu onun ikinci çocu-ğuydu. Daha sonra İspanya Kralı olan Joseph ondan daha büyüktü. Lucien, Louis ve Jerome adında üç erkek kardeşi ve Eliza, Caroline ve Pauline adında üç kız kardeşi vardı. Bunlar büyüdü. Diğer beşi bebekken ölmüş olmalıydı çün-kü Letitia'nın otuz yaşında dul kalıncaya kadar on üç çocuk doğurduğu söylenir.

Daha sonraki zamanlarda, Napolyon hükümlerlik gü-cüne ulaştığında, birçok dalkavuk ona asil bir soyağacı yakıştırmaya yeltendi. Zoraki damadı Napolyon'un izini Treviso'nun küçük prenslerine kadar sürmeye çalışan Avus-turya İmparatoru'na, "Ben ırkımın Rodolph'uyum," diye karşılık verdi. Yine benzer bir durumda profesyonel bir soy-bilimciyi, "Dostum, benim soyağacım Monte Notte'den** geliyor," diyerek susturdu.

Charles Bonapart, Fransız valinin lütfuyla Korsika'da *Procureur du Roi* (hemen hemen başsavcıya karşılık geli-yordu) olarak resmi bir görev aldı. Marbœuff'un, eşiyle aşk yaşadığı söylentileri sık sık konuşuluyordu fakat bu hikâye Ajaccio'da hiç itibar görmedi.

Napolyon'un bebeklik dönemiyle ilgili, Letitia'nın zekâsı ve gelişiminin yaşamın eşiğinde kendisine yüklediği yükümlülükleri en içten minnettarlıkla takdir etmesi dışın-da hiçbir şey bilmiyoruz. Daha sonraki yükselişini esas ola-rak Letitia'nın verdiği ilk derslere borçlu olduğuna duyduğu inancını her zaman dile getirdi ve gerçekten de "bir çocu-ğun gelecekteki iyi ya da kötü tutumunun tamamen anneye

* Habsburglu Rodolph, Avusturyalı ailenin kurucusuydu.

** İlk savaşı.

bağlı olduğunu” bir düstur olarak ortaya koydu. Çocukluk günlerine dair birkaç anekdot Korsika’da da muhafaza edilmiştir. En sevdiği oyuncağın küçük bir pirinç top olduğu söylenir; okul tatillerinde evdeyken de en sevdiği sığınak, (daha sonra Kardinal Fesch olarak tanınan) dayısının villa-sının bulunduğu, Ajaccio’dan yaklaşık bir mil uzaklıkta, deniz kıyısındaki kayalıkların arasında yer alan ıssız bir yazlık evdir. Burası şimdi harabe hâlinindedir ve çalılarla kaplıdır; halk buraya “Napolyon’un Mağarası” adını vermiştir. Kendisi, sadece inatçılığı ve merakıyla dikkat çektiğini söylemiştir; diğerleri ise gözü pek, kavgacı, buyurgan, yalnızlığa düşkün, giyiminde pasaklı olduğunu ekler. Bir meyve bahçesinde incir çalarken yakalanınca, bahçenin sahibi annesine söylemekle tehdit etmiş, çocuk da kendini o kadar güzel savunmuş ki adam gitmesine izin vermiştir. Dikkatsiz giyimi ve mahalledeki güzel bir kıza olan düşkünlüğü, oyun arkadaşlarının Ajaccio sokaklarında onun arkasından söyledikleri şu şarkıda birlikte alaya alınmıştır:

“Napoleone di mezza calzetta, Fa l’amore a Giacominetta.”*

Üstün kişiliği erkenden hissedilmişti. Yaşlı bir akrabası, Ajaccio Başdiyakozu Lucien Bonapart, veda etmek ve onları kutsamak için ölüm döşegindeyken gençleri çağırdı. “Sen, Joseph,” dedi yaşlı adam, “en büyükleri sensin ama Napolyon, ailesinin reisidir. Sözlerimi aklınızdan çıkarmayın.” Napolyon bu sözlerin unutulmaması için büyük özen gösterdi ve işe ağabeyine boyun eğdirmek için onu dövmele başladı.

İlk gençliğinden itibaren meslek olarak askerliği seçti. Yedi yaşlarındayken (1776) babası, Marbœuff’un himaye-

* “Napolyon yarım çorabına bakmaz da, Bir de âşık olur Giacominet-ta’ya.”

siyle Korsika* soylularından oluşan bir heyetle Fransa'ya, Kral 16. Louis'ye gönderildi; Napolyon da ona eşlik etti ve kont onun Brienne'deki askeri okula kabul edilmesini sağladı. İtalya'nın bir kısmını gördükten ve Fransa'ya geçtikten sonra Paris'e ulaştılar ve  ocuk kısa sürede okuluna yerleşti, ilk başta her şey onu memnun ediyordu ancak kırk yıl sonra, seyahatine çıkmadan önce annesiyle yaşadığı acı ayrılığı hiç unutamayacağını söyledi. Brienne'e ulaştığında sadece İtalyanca konuşuyordu ama kısa sürede Fransızca  ğrendi. Latince ve genel olarak edebiyattaki gelişimiyle büyük övgüler almadı ancak geleceğin askerlerine hizmet edebilecek her faaliyette yaşıtlarından daha üstün geldi. Buna bağlı olarak matematik öğretmenleri nezdinde en sevilenlerden biriydi. Diğer öğretmenlerden biri, bir suçu ya da ihmalî nedeniyle onu bir gün yönlü bir elbise giymekle ve yemekhanenin kapısında diz çökerek yemek yemekle cezalandırınca, çocuğun mağrur ruhu bu onursuzluk karşısında kabarmış, ani bir kusma ve şiddetli bir histeri nöbeti geçirmesine neden olmuştu. Oradan geçen matematik  ğretmeni, onlara kiminle uğraştıklarını anlamadıklarını söyleyerek onu serbest bıraktı. Sıradan eğlenceleri pek umursamazdı ama savaşla ilgili şeylere karşı aşırı bir sevgisi vardı; mevsimine göre  imden ya da kardan yaptığı tahkimatın başarısı ve bu tahkimatı savunmak için gösterdiği kararlılık ve azim, tüm gözlemcilerin hayranlığını kazanmıştı. Napolyon fakirdi ve Fransız gençleri arasında bir yabancidan başkası değildi. Her iki nedenden dolayı da birçok eziyete maruz kaldı. Çekingen ve gururlu bir mizacı vardı; çok az arkadaşı vardı, can yoldaşı yoktu; kendi başına, kitapları ve haritaları arasında yaşıyordu. Onunla dostluğu

* Korsika, Napolyon'un doğumundan sadece iki ay önce resmen Fransız toprağı h line gelmişti.

çok erken başlayan M. Bourienne şöyle diyor: “Bonapart, Brienne’de İtalyan görünümü, bakışlarının keskinliği ve hem hocalarıyla hem de arkadaşlarıyla sohbetinin tonuyla dikkat çekiyordu. Söylediği şeylerde hemen hemen her zaman bir parça acı vardı. Bağlılık sağlayan eğilimleri pek yoktu; bunu doğumundan bu yana ailesinin yaşadığı talih-sizliklere ve ülkesinin işgalinin, küçük yaşlarında üzerinde bıraktığı etkiye bağlıyorum.” Bir gün akşam yemeğinde, okul müdürü Paoli hakkında küçümseyici bir şeyler söyleyecek oldu. Genç Bonapart, “O büyük bir adamdı,” diye haykırdı, “ülkesini seviyordu. Onun yardımcısı olan babamı, Korsika’nın Fransa’yla birleşmesine razı olduğu için asla affetmeyeceğim. Paoli’nin kaderini izlemeliydi.”

Bu hazırlık okulundaki bazı genç Fransız beyefendilerin bu zavallı, yalnız yabancıya karşı sergiledikleri küstahlık ve kendini beğenmişliğin, geleceğin Fransa İmparatoru’nun ilk siyasi duyguları üzerinde güçlü bir etkisi olduğuna inanmak için nedenler vardır. Özellikle de yabancı ismi *Napolyon* hakkında yapılan şakalara içerliyordu. Bourienne, sık sık kendisine, “Bundan sonra Fransızlara elimden gelen kötülüğü yapacağım; sana gelince, beni asla şaka konusu yapmıyorsun, beni seviyorsun,” dediğini söyler.

Devrimci mücadelenin başlangıcından itibaren, çocukluğu ve gençliği boyunca, yönetimin tamamen değişmesini isteyenleri destekledi ve onların yanında yer aldı. Sonradan çok seçkin ve nihayetinde çok talih-siz biri olan Pichegru’nun bir süre Brienne okulunda onun gözetmeni olması oldukça manidardır. Yıllar sonra Bonapart’ın sürgündeki Bourbonların davasına katılma şansı konusunda danışıldığında bu adamın, “Buna kalkışmak zaman kaybı olur, onu gençliğinde de tanıyordum, tarafını o zaman seçti ve değiştirmeyecektir,” dediği bilinir.

1783 yılında Bonapart, hocalarının tavsiyesi üzerine Brienne'den Paris'teki Kraliyet Askeri Okulu'na gönderildi; bu, on beş yaşındaki bir çocuğun dehası ve yeteneğine yönelik olağanüstü bir iltifattı.* Burada kendini çalışmalarına adanarak yaklaşık iki yıl geçirdi. Hem Brienne'de hem de Paris'te çok çalıştığını söyleyebiliriz çünkü sonraki yaşamında kitabı çalışmalara pek zamanı olmayacaktı ve güçlü hafızasının her zaman emrine amade kıldığı çok sayıda bilginin çok büyük kısmını bugünlerde biriktirmiş olmalıydı. Birinci sınıf bir matematikçi oldu, tarihi yalayıp yuttu. En sevdiği yazarlardan biri, antikçağdan bize kalan kahraman karakterleri en sade resmeden Plutarkhos, diğeri ise politik bilgeliğin en derin ustası olan Tacitus'tu. Ossian'ın şiirleri o zamanlar Avrupa için yeniydi ve genellikle başka bir çağın ve kahramanlık tarzının otantik kalıntıları olarak kabul ediliyordu. Sergiledikleri karanlık ve yüce deha, kahramanca tutkuların, aşkın, savaşın, zaferin ve ölümün belirsiz ama ciddi resimleri, Napolyon'un genç hayal gücü için güzel bir besindi ve küçük ayrıntılar konusunda biraz titiz olduğundan, Ossian hayatı boyunca hep en sevdiği şair oldu. Paris'teyken, onu arkadaşlarıyla karşılaştırma imkânı olanlar arasında çok dikkat çekti; diğer avantajlarının yanı sıra edindiği bilgiler, onu ünlü Abbé Raynal'ın yakın çevresine soktu. Napolyon Paris'teki okula girdikten kısa bir süre sonra bir bildiri hazırladı ve bunu bizzat kurumun yöneticilerine sundu. Yaşam tarzının “fakir beyefendiler” için çok pahalı

* Bonapart'ın bu payeyi almasını sağlayan rapor şu şekildedir: “M. de Bonapart (Napolyon), 15 Ağustos 1769 doğumlu; boyu 149 cm.; zinde; son derece sağlıklı; kişiliği uysal, dürüst, vefalı; çok tertipli ve düzenli; matematiğe olan yatkınlığıyla her zaman kendini gösteriyor. Tarih ve coğrafya konusunda oldukça iyi, Latince diksiyonu ve diğer sanatsal yetenekleri oldukça zayıf, mükemmel bir deniz subayı olur, Paris'teki askeri okula nakledilmesi uygun olur.”

ve ince olduğundan, onları ne “mütevazı evlerine” dönmeye ne de kampın zorluklarına hazırlayabildiğinden yakınıyordu. Günde iki öğün düzenli yemek yerine, öğrencilere tayın ekmeği ve asker tayınları verilmesini ve kendi çoraplarını, ayakkabılarını tamir etmeye ve temizlemeye zorlanmalarını önerdi. Bu bildirinin askeri okulda hiçbir işine yaramadığı söylenir.

On altı yaşını henüz tamamlamıştı ki (Ağustos 1785’te), büyük Laplace tarafından sınava tabi tutulduktan sonra *La Fere* topçu alayında teğmen olarak ilk rütbesini aldı. Alaya katıldığında, birliği Valance’daydı ve önceki alışkanlıklarından beklenenden daha büyük ölçüde buranın kültürlü çevrelerine karıştı. Kişisel avantajları oldukça fazlaydı; yüz hatları klasik bir güzelliğe sahipti, gözleri derin ve göz kamaştırıcı bir şekilde parlaktı, vücudu kısa ama ince, hareketli ve mükemmel bir şekilde yapılıydı. Saray zarafetine ve görgü inceliğine hiçbir zaman ulaşamadı, belki de imrenmedi bile ama böyle bir dehaya ve bu tür başarılarla sahip herhangi bir kişi için muhtemelen zor olmayan, amacına veya eğilimine uygun olduğu her yerde kendini son derece hoş gösterme sanatını erken öğrendi.

Bu yılın 27 Şubat’ında, babası kırk beş yaşında mide kanserinden öldü; aynı hastalık, yaşamının ileriki dönemlerinde kendi ölümünü de getirecekti.

Bonapart Valance’dayken, Lyons Akademisi tarafından Raynal’ın, “İnsanlığı en yüksek mutluluğa ulaştıracak ilkeler ve kurumlar nelerdir?” sorusuna en iyi cevabı veren kişi için verilen ödül adına isimsiz olarak yarıştı. Ödülü kazandı – Makalesinin içeriğinin ne olduğunu bilmiyoruz. Talleyrand, uzun bir süre sonra makalenin taslağına erişti ve hükümdarını memnun etmek için ona götürdü. Bonapart, makalenin iki üç sayfasına göz gezdirdi ve sonra ateşe attı. Teğmen’in

bu eseri, İmparator hâliyle unutmayı yeğleyeceği fikirlerle dolu olsa gerekti.

Daha Brienne'deyken siyasi düşünceleri şekillenmişti. Valance'da, o zamanlar bütün dünyada olduğu gibi, alayının subaylarının da iki gruba ayrıldığını gördü: Fransız monarşisini sevenler ve onun yıkılmasını isteyenler. Açıkça ikincilerin tarafını tutuyordu. "General olsaydım," dedi Napolyon hayatının son döneminde, "kraldan yana olabilirdim ama bir teğmen olarak vatanseverlere katıldım."

1792'nin başlarında (müstakil) topçu yüzbaşısı oldu ve Paris'te bulunduğu sırada, devrimci kalabalığın Tuileries'yi bastığı ve kral ile ailesinin sayısız hakaret ve aşağılamaya maruz kaldıktan sonra canlarını zar zor kurtardıkları 20 Haziran'daki acıklı sahnelere tanık oldu. Kalabalığı sarayın bahçesine kadar takip etti ve XVI. Louis başında kırmızı şapkasıyla balkonda görüldüğünde, nefretini ve öfkesini daha fazla bastıramadı. "Zavallı serseri!" dedi Napolyon, yanındakilerin duyabileceği kadar yüksek bir sesle, "Bu ayak takımının içeri girmesine nasıl izin verdin? Toplarınla beş veya altı yüz kişiyi temizleseydin, geri kalanlar kaçıştırdı." Ayrıca, sarayın bir kez daha kuşatıldığı, sarayı savunmakla görevli Ulusal Muhafızların saldırganların safında yer aldığı, kraliyet ailesinin Ulusal Meclis'e sığınmak zorunda kaldığı ve cesur İsviçreli Muhafızların Tuileries avlularında neredeyse topluca katledildiği, daha da korkunç bir gün olan 10 Ağustos'un da tanığı oldu. Bonapart, Meclis'in güçlü bir destekçisiydi ve bu aşırılıkların bazılarının belirli bir gruba atfedilebileceğine inanıyordu. Fakat olaylardan rahatsızlık duymuştu. Bağırışlar, çılgınlıklar ve üzerlerinde kanlı kafalar bulunan mızraklar, daha sonra "berbat ve iğrenç" olarak tanımlayacağı sahnelerdi. Bu dönemde Napolyon işsizdi ve maddi sıkıntı içindeydi. De Bourienne onu, Paris'te

amaçsızca dolaşan ve çoğunlukla kendisinin mali desteğine muhtaç biri olarak tasvir eder. Napolyon bu dönemde restorantlarda vakit geçirmekte ve okul arkadaşıyla bazı evler kiralayıp bunları daireler hâlinde devren kiraya vererek para kazanmak gibi çeşitli alışılmadık fikirler üretmektedir. Yaşanan ulusal trajedinin doruk noktasına yaklaştığı bu dönemde, Bonapart'ın ilgi ve faaliyetleri öncelikle Devrim'in bir gözlemcisi olmakla sınırlıydı. Çok geçmeden koşullar, onun hükümdar olma yolunu açmada daha aktif bir rol üstlenmesini gerektirecekti.

Charles Buonaparte'ın kendisi için savaştığı iç savaşın sonundan beri İngiltere'de ikamet eden General Paoli, Fransız Devrimi başladığında umutlanmış ve Korsika'nın nihayet özgürlüğüne kavuşabileceği inancına kapılmıştı. Paris'e geldi, bedel ödemiş bir özgürlükçü olarak alkışlarla karşılandı ve bir süre akıllıca ve mutlu bir şekilde yöneteceği kendi adasına vali olarak atandı. Fakat devrim ilerledikçe, Paoli de diğerleri gibi, devrim liderlerinin hukuk ve rasyonel özgürlük yerine kaos yaratma eğilimi taşıdıklarına inanmaya başladı. Jakobenizmin giderek güçlenen ilkelelerinden ve bunların yol açtığı şiddetli ayaklanmalardan hoşlanmadığını açıkça ifade etti. Bu nedenle Ulusal Meclis'te Fransa'nın düşmanı olmakla suçlandı. La Combe, Michel ve Konvansiyon'un Korsikalı delegesi Salicetti önderliğinde onu iktidardan uzaklaştırmak için bir sefer düzenlendi. Paoli, yurttaşlarını kendisini ve vatanlarını savunmak üzere silahlanmaya çağırdı.

Bonapart o sırada (1793) alayından izin almış ve annesinin misafiri olarak Korsika'ya gitmişti. Evin en sessiz yeri olan üst katta küçük bir okuma odası hazırlamıştı ve sabahlarını çalışarak, akşamlarını da ailesi ve eski tanıdıklarıyla geçiriyordu ki birliğin gelişi adayı altüst etti. Onu iyi

tanıyan Paoli, onu kendi davasına kazandırmak için elinden geleni yaptı; birçok iltifatın yanı sıra onun sırtını sıvazlıyor ve ona “Plutarkhos’un adamlarından biri” olduğunu söylüyordu. Ama Napolyon, Korsika’nın bağımsızlığını koruyamayacak kadar küçük bir ülke olduğuna, ya Fransa’nın ya da İngiltere’nin egemenliği altına girmesi gerektiğine ve çıkarlarına en iyi şekilde Fransa’ya bağlı kalarak hizmet edeceğine ikna olmuştu. Bu nedenle Paoli’nin tüm tekliflerini reddetti ve Salicetti’nin hizmetine girdi. Geçici olarak bir Ulusal Muhafız taburunun komutanlığına atandı ve görevlendirildiği ilk askeri hizmet, Ajaccio yakınlarındaki Torre di Capitello adlı küçük bir kalenin düşürülmesiydi. Kaleyı aldı ama kısa süre sonra kale kuşatıldı ve kendisi ve garnizonu, cesur bir savunmadan ve bir süre at etiyile yaşadıktan sonra, kuleyi memnuniyetle boşaltıp denize kaçtı. İngiliz Hükümeti artık Paoli’yi takviye etmeye başlamıştı ve Fransız tarafının mücadelesi o an için umutsuz görünüyordu. Bonapartlar Korsika’dan sürgün edildiler ve anneleri ile kız kardeşleri önce Nice’e, daha sonra da Marsilya’ya sığındılar ve burada bir süre sürgünün ve yoksulluğun tüm sıkıntılarını çektiler. Napolyon yeniden alayına katıldı. Ülke olarak Fransa’yı seçmişti ve aslında doğduğu topraklara karşı çok az sevgi beslemiş ya da hiç beslememiş gibiydi.

İktidara geldikten sonra Ajaccio’ya küçük bir çeşme bağışladı, bir akrabasının ölümüyle de bu kentin yakınlarında küçük bir zeytin bahçesine sahip oldu. Hikâyesinin devamında Korsika’nın adı neredeyse hiç geçmeyecektir.